

Sygn. akt III AUa 2164/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 1 marca 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	SSA Marek Procek (spr.)
Sędziowie	SSA Tadeusz Szweda SSA Jolanta Pietrzak
Protokolant	Elżbieta Szewczyk

po rozpoznaniu w dniu 1 marca 2018r. w Katowicach

sprawy z odwołania S. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C.

przy udziale zainteresowanych M. P. (1), J. G., W. H., E. G., S. F.

o ponowne ustalenie prawa do zastosowania ustawodawstwa polskiego i poświadczenia formularza A1

na skutek apelacji odwołującego S. S.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach z dnia 1 sierpnia 2017r. sygn. akt X U 154/17

oddala apelację.

/-/SSA J.Pietrzak /-/SSA M.Procek /-/SSA T.Szweda
Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. akt III AUa 2164/17

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 1 sierpnia 2017r. Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach oddalił odwołania N.S. S. od pięciu decyzji organu rentowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C., odmawiających ponownego ustalenia prawa do zastosowania ustawodawstwa polskiego i poświadczenia formularza A-1 dla ubezpieczonego:

- M. P. (1) (P.) w okresie od 7 czerwca 2013r. do 26 października 2013r.
z tytułu zatrudnienia u płatnika N. S. S., rozstrzygniętego prawomocną decyzją z dnia 6 października 2014r.;

- E. G. (G.) w okresie od 1 sierpnia 2011r. do 29 czerwca 2012r.
z tytułu zatrudnienia u płatnika N. S. S., rozstrzygniętego prawomocną decyzją z dnia 2 października 2014r.;
- J. G. (G.) w okresie od 22 czerwca 2013r. do 18 października 2013r.
z tytułu zatrudnienia u płatnika N. S. S., rozstrzygniętego prawomocną decyzją z dnia 6 października 2014r.;
- W. H. (H.) w okresie od 1 października 2011r. do 30 sierpnia 2013r.
z tytułu zatrudnienia u płatnika N. S. S., rozstrzygniętego prawomocną decyzją z dnia 17 października 2014r.;
- S. F. (F.) w okresie od 1 lipca 2011r. do 19 listopada 2012r. z tytułu zatrudnienia u płatnika N. S. S., rozstrzygniętego prawomocną decyzją z dnia 16 października 2014r.

Sąd Okręgowy ustalił, iż Zakład Ubezpieczeń Społecznych w okresie od 2 stycznia 2014r. do 20 marca 2014r., przeprowadził kontrolę Płatnika N. S. S., stwierdzając, że płatnik świadczył usługi poza terytorium kraju i osiągał przychody wyłącznie od kontrahentów zagranicznych. Firma miała podpisane kontrakty na realizację usług w kraju, jak również kontrakt usługowy z niemiecką firmą H. Kontrakty z firmami krajowymi nie doszły do skutku i realizowany był jedynie kontrakt z firmą H.. Od 2011r. do grudnia 2013r. roboty były prowadzone wyłącznie za granicą. W kraju była prowadzona stale działalność akwizycyjna. W Polsce nie realizowano żadnych kontraktów, a w Niemczech z firmami: H., (...), (...) O. S., R. S.. Firma N. nie posiada w Polsce hal produkcyjnych, ani innych pomieszczeń. Pracownicy fizyczni w początkowym okresie wykonywali roboty przygotowawcze pod realizowane kontrakty, a następnie wyjeżdżali za granicę. Roboty przygotowawcze wykonywane były w wynajętych pomieszczeniach. Pracownicy bezpośrednio nie realizowali kontraktów w Polsce, ale przez minimum pierwszy miesiąc zatrudnienia pracowali w Polsce, przygotowując się do realizacji kontraktów. W efekcie kontroli Zakład Ubezpieczeń Społecznych zakwestionował prawidłowość podlegania ustawodawstwu polskiemu pracowników płatnika wykonujących pracę za granicą i uchylił decyzjami z dnia 6, 7 i 17 października 2014r. potwierdzenie A-1 dla ubezpieczonych - pracowników odwołującego.

Płatnik nie wniósł odwołania od tych decyzji, w związku z czym uprawomocniły się.

W dniu 11 lipca 2014r. płatnik składek złożył wniosek, za pośrednictwem ZUS Oddział w K., do instytucji ubezpieczeniowych niemieckich i holenderskich o zawarcie porozumienia wyjątkowego, na podstawie art. 16.1 rozporządzenia PE I Rady (WE) nr 883/04 i utrzymanie ustawodawstwa polskiego.

Holenderska instytucja poinformowała, że wyraża zgodę na utrzymanie stosowania polskiego ustawodawstwa, natomiast instytucja niemiecka odmówiła zawarcia porozumienia.

W dniu 8 listopada 2016r. płatnik złożył wniosek o wznowienie postępowania w sprawie ponownego ustalenia prawodawstwa polskiego dla jego pracowników wykonujących pracę na terenie Niemiec. Do wniosku nie dołączył żadnych nowych dokumentów, ani nie wskazał na żadne nowe okoliczności, które dotyczą zatrudnienia jego pracowników i realizowanych przez firmę kontraktów.

Decyzjami z dnia 30 listopada 2016r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. odmówił ponownego ustalenia prawa do zastosowania ustawodawstwa polskiego i poświadczenia formularza A-1 dla ubezpieczonych, w okresach w nich wymienionych, z tytułu zatrudnienia u płatnika N. S. S. rozstrzygniętego prawomocnymi decyzjami z października 2014r.

W uzasadnieniu zaskarżonych decyzji organ rentowy wskazał, że płatnik składek w piśmie z dnia 8 listopada 2016r. wystąpił z wnioskiem o wznowienie postępowania w sprawie ponownego ustalenia ustawodawstwa polskiego i poświadczenia formularza A-1 dla ubezpieczonych pracowników.

Wniosek powyższy uzasadnił wystąpieniem nowych okoliczności ujawnionych po wydaniu zaskarżonej wcześniej decyzji ostatecznej, a mianowicie zawartymi umowami z (...) Sp. z o.o., których przedmiotem miała być dostawa systemów konstrukcji wsporczych dla aluminiowych systemów fasadowych oraz wykonanie dostawy i montażu konstrukcji stalowej dachu (...) w P..

Umowy powyższe, mające charakter umów ramowych, miały zostać wykonane - umowa nr 1 - w okresie od 15 maja 2011r. do 31 marca 2012r., natomiast umowa nr 2 - od 15 marca 2011r. do 31 grudnia 2012r., lecz płatnik nie przedłożył dowodów realizowania tych umów (brak dokumentów finansowo-księgowych), w konsekwencji organ uznał, że przekazane dokumenty nie stanowią nowych okoliczności istniejących przed wydaniem decyzji, bowiem zgodnie z dokumentacją finansowo-księgową, stanowią podstawę wydania wcześniejszej decyzji, płatnik składek osiągnął przychody wyłącznie od kontrahentów zagranicznych.

Według Sądu Okręgowego, odwołania płatnika składek od decyzji z dnia 30 listopada 2016r. nie zasługują na uwzględnienie.

Przytaczając treść art. 83a ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz. U. z 2016r., poz. 963 - dalej jako ustawa systemowa),

Sąd ten podniósł, iż odwołujący - składając wniosek o wznowienie postępowania - nie wskazał na żadne nowe, nieznane dotąd organowi rentowemu, okoliczności, gdyż fakt, że płatnik zawarł w marcu 2011r. kontrakty z polską firmą (...) Sp. z o.o., który nie został zrealizowany, znany był organowi rentowemu przed wydaniem ostatecznych decyzji z października 2014r. stwierdzających, że pracownicy płatnika nie podlegają polskiemu ustawodawstwu. Dodatkowe informacje przekazane przez odwołującego w niniejszym postępowaniu, a wyjaśniające dlaczego nie realizowano kontraktu zawartego ze spółką (...) Sp. z o.o., są nieistotne z punktu widzenia istoty sprawy.

Otóż bowiem, Sąd ten podniósł, iż zgodnie z art. 11 ust. 3 lit. b rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004r. z dnia 29 kwietnia 2004r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, osoba wykonująca pracę najemną w państwie członkowskim podlega ustawodawstwu tego państwa członkowskiego, w którym praca jest wykonywana. Wyjątek od tej zasady zawarto w art. 12 ust. 1 rozporządzenia, wedle którego dla pracownika delegowanego na okres nieprzekraczający 24 miesięcy, pod warunkiem, że nie zastępuje on innego delegowanego pracownika oraz że pracodawca normalnie prowadzi działalność w państwie członkowskim, z którego pracownik jest delegowany, właściwym ustawodawstwem jest ustawodawstwo tego państwa.

Natomiast, w myśl art. 16 ust. 1 cyt. rozporządzenia, dwa lub kilka państw członkowskich lub organy wyznaczone przez te władze mogą przewidzieć za wspólnym porozumieniem, w interesie niektórych grup osób, wyjątki od przepisów art. 11 do 15.

Jak zaś podał Sąd Okręgowy, odwołujący wystąpił - poprzez ZUS w K. - o zawarcie takiego porozumienia z instytucjami zabezpieczenia społecznego m.in. w Niemczech w stosunku do zainteresowanych pracowników w okresach spornych, odnośnie zastosowania wyjątku i przyjęcia polskiego ustawodawstwa. Instytucja niemiecka odmówiła w stosunku do wszystkich zainteresowanych zastosowania polskiego ustawodawstwa w okresach zatrudnienia na terenie Niemiec.

Sąd Okręgowy zauważył zatem, iż zatrudnieni przez płatnika składek pracownicy, wykonujący pracę na terenie Niemiec, mogliby podlegać polskiemu ustawodawstwu, gdyby firma prowadziła działalność generującą również dochód na terenie Polski, jednakże fakt ten nie został wykazany zarówno w toku postępowania przed organem rentowym, jak również

w ramach niniejszego postępowania.

W ocenie tegoż Sądu, dokonana przez niemiecką instytucję ubezpieczeniową odmowa wyrażenia zgody na zawarcie porozumienia z polską instytucją ubezpieczeniową w zakresie ustalenia ustawodawstwa polskiego w stosunku do zainteresowanych pracowników płatnika składek w okresach, w których świadczyli oni pracę najemną wyłącznie na terytorium Niemiec, wyklucza możliwość przyjęcia przez polski organ rentowy ustawodawstwa polskiego, albowiem ustalenia niemieckiego odpowiednika organu rentowego są wiążące

dla ZUS. Ponadto, odwołujący sam wystąpił z wnioskiem o zastosowanie art. 16 ust. 1

cyt. rozporządzenia, co oznacza, iż nie kwestionował, że - zgodnie z art. 11 rozporządzenia - właściwym ustawodawstwem dla zainteresowanych pracowników jest ustawodawstwo niemieckie, jako ustawodawstwo miejsca wykonywania pracy, a jednocześnie nie są oni pracownikami delegowanymi, o których mowa w art. 12 tego aktu.

Wobec powyższego, skoro nie ujawniono nowych okoliczności mających wpływ

na kwestię właściwego ustawodawstwa dla pracowników płatnika: M. P. (1), E. G., J. G., W. H. oraz S. F., to brak było podstaw do wznowienia postępowania przed organem rentowym w sprawie ich ubezpieczenia.

Mając na względzie przedstawione okoliczności, Sąd Okręgowy, na mocy art. 477¹⁴

§ 1 k.p.c., odwołania oddalił.

W apelacji od przedstawionego rozstrzygnięcia S. S. zarzucił Sądowi pierwszej instancji:

1. naruszenie przepisów prawa materialnego, a to:

a) art. 83a ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. nr 137, poz. 887, z późn. zm. - dalej: s.u.s.) w zw. z art. 154

§ 1 Kodeksu postępowania administracyjnego (Dz. U. nr 30, poz. 168, z późn. zm. - dalej: k.p.a.), poprzez niezastosowanie wskazanej regulacji, pomimo, iż materiał dowodowy zgromadzony w sprawie wskazuje, iż zachodzą przesłanki do uchylenia, bądź zmiany zaskarżonych decyzji, z uwagi na interes społeczny i słuszny interes stron;

b) art. 12 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004

z dnia 29 kwietnia 2004r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.Urz.U.E.L Nr 166, str. 1; dalej: rozporządzenie PE i Rady), poprzez jego niezastosowanie;

2. naruszenie przepisów postępowania, mające wpływ na treść zaskarżonego wyroku,

a to:

a) art. 233 § 1 k.p.c., poprzez naruszenie zasady swobodnej oceny dowodów i dokonanie tej oceny w sposób dowolny, a to:

- uznanie informacji, dotyczących przyczyn nierealizowania kontraktu z (...)

Sp. z o.o., za nieistotne, z punktu widzenia przesłanek warunkujących możliwość wznowienia postępowania na zasadzie art. 83a ust. 1 i 2 s.u.s., podczas,

gdy okoliczności te mają istotne znaczenie w sprawie dla stwierdzenia, czy zachodzą przesłanki do zastosowania przepisów art. 83a ust. 1 i 2 s.u.s. w zw. z art. 154

§ 1 k.p.a. oraz art. 12 ust. 1 rozporządzenia PE i Rady;

- nierozważenie wszechstronnie kwestii spełnienia przesłanek prowadzenia przez odwołującego działalności na terenie Polski, skupiając się wyłącznie na kryterium przychodów, z jednoczesnym pominięciem okoliczności świadczących

o wykonywaniu przez apelującego działalności w Polsce, podczas, gdy okoliczność miejsca prowadzenia działalności ma kluczowe znaczenie dla możliwości zastosowania wobec zainteresowanych ustawodawstwa polskiego, na zasadzie

art. 12 ust. 1 rozporządzenia PE i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004r.
w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego;

3. błąd w ustaleniach faktycznych, przyjętych za podstawę zaskarżonego orzeczenia, mający wpływ na jego treść, a to:

a) ustalenie, iż sposób funkcjonowania działalności apelującego uzasadnia stwierdzenie, iż w spornym okresie nie prowadził on normalnie swojej działalności na terenie Polski, podczas, gdy z materiału dowodowego sprawy, po uwzględnieniu specyfiki działalności gospodarczej apelującego, wynikają wnioski odmienne;

b) nieuwzględnienie okoliczności, iż w sprawie zachodzi słuszny interes społeczny, leżący zarówno po stronie ubezpieczonych, jak i po stronie organu rentowego, stanowiący istotną przesłankę pozytywną do uwzględnienia odwołania.

Mając na uwadze powyższe zarzuty, apelujący wniósł o:

1. zmianę zaskarżonego wyroku, poprzez uwzględnienie odwołania i zmianę zaskarżonych decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. z dnia 30 listopada 2016r., poprzez ustalenie, iż organ rentowy ma ustalić prawo

do zastosowania ustawodawstwa polskiego i poświadczyć formularze A-1

dla ubezpieczonych M. P. (1), E. G., J. G., W. H. oraz S. F. za całość okresów wskazanych w zaskarżonych decyzjach;

2. zasądzenie od organu rentowego na rzecz ubezpieczonego zwrotu kosztów procesu

za pierwszą i drugą instancję, w tym, zwrotu kosztów zastępstwa adwokackiego, według norm przepisanych;

ewentualnie, o:

3. uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów procesu.

W odpowiedzi na apelację organ rentowy wniósł o oddalenie apelacji.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Przyjmując ustalenia poczynione przez Sąd pierwszej instancji, jako własne, uznał, że apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Otóż bowiem, zgodnie z normą art. 83a ust. 1 s.u.s., prawo lub zobowiązanie stwierdzone decyzją ostateczną Zakładu ulega ponownemu ustaleniu na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na to prawo lub zobowiązanie.

W świetle przedstawionego unormowania, przesłanką warunkującą możliwość wznowienia postępowania jest stwierdzenie, iż nowe dowody lub okoliczności - oferowane przez wnioskodawcę - mają wpływ na prawo lub zobowiązanie.

Ocenić zatem należało, czy dowody w postaci umów z (...) Sp. z o.o., których przedmiotem miała być dostawa systemów konstrukcji wsporczych dla aluminiowych systemów fasadowych oraz wykonanie dostawy i montażu konstrukcji stalowej dachu (...) w P., miały wpływ na ustalenie właściwego ustawodawstwa, rozstrzygniętego prawomocnymi decyzjami z października 2014r.

Zdaniem Sądu drugiej instancji, w rozpatrywanej sprawie przesłanki z art. 83a ust. 1 s.u.s. nie zostały spełnione, co trafnie ocenił Sąd Okręgowy.

Otóż bowiem wskazać należy, iż zgodnie z art. 11 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.Urz. UE L 2004.166.1 - dalej nazywanego rozporządzeniem podstawowym), kluczową zasadą koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego w Unii Europejskiej, zakładającą rzeczywiste istnienie konkurencyjnych tytułów ubezpieczenia, jest podleganie ustawodawstwu jednego państwa członkowskiego. Z zasady tej wynikają dyrektywy postępowania dla instytucji państw członkowskich oraz organów odwoławczych, regulowane przepisami rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.Urz. UE L 2009.284.1 - dalej nazywanego rozporządzeniem wykonawczym).

Wobec powyższego, opisana w treści art. z art. 16 rozporządzenia wykonawczego procedura uzgodnień między instytucjami państw członkowskich dotyczących stosowania

art. 13 rozporządzenia podstawowego, toczy się w istocie bez udziału osoby, która wykonuje pracę najemną i pracę na własny rachunek w różnych państwach członkowskich. Kończy się zaś poinformowaniem zainteresowanego przez instytucję właściwą państwa członkowskiego, którego ustawodawstwo zostało tymczasowo lub ostatecznie określone, jako mające zastosowanie, o tym, które ustawodawstwo zostało tymczasowo lub ostatecznie określone (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2017 r., III UK 50/16).

W tych okolicznościach, przedmiotem decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, jako instytucji państwa członkowskiego, w którym osoba, która wykonuje pracę najemną i pracę na własny rachunek w różnych państwach członkowskich, ma miejsce zamieszkania (po przeprowadzeniu procedury uzgodnień między instytucjami państw członkowskich dotyczących stosowania art. 13 rozporządzenia podstawowego), powinno być, zgodnie

z zasadą terytorialności przyjętą w art. 11 ust. 1 rozporządzenia podstawowego i art. 83 ust. 1 pkt 1 s.u.s., nie tyle wskazanie ustawodawstwa właściwego, bo czyni to - zgodnie z art. 16 ust. 5 rozporządzenia wykonawczego - instytucja właściwa (której ustawodawstwo zostało tymczasowo lub ostatecznie określone), lecz będące następstwem tego określenia ustalenie,

że po określonym w decyzji dniu, do wymienionej osoby nie ma zastosowania polski system zabezpieczenia społecznego. Mówiąc ogólniej, instytucja miejsca zamieszkania może wydać decyzję, że ustala ustawodawstwo właściwe jej państwa członkowskiego, albo decyzję stwierdzającą, że ustawodawstwo jej państwa nie jest właściwe (tak Krzysztof

Ślęzak, Ustalanie ustawodawstwa tymczasowego na podstawie rozporządzeń 883/2004 oraz 987/2009, PiZS 2014 nr 7).

Z przywołanej wyżej, a ujętej w treści art. 11 ust. 1 rozporządzenia podstawowego, zasady terytorialności wynika, że nie jest dopuszczalna - do czego w istocie zmierza skarżący w odwołaniu i apelacji - ocena stosunku prawnego stanowiącego tytuł ubezpieczenia społecznego w innym państwie członkowskim przez instytucję miejsca zamieszkania osoby wnoszącej o ustalenie właściwego ustawodawstwa (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2013r., II UK 333/12).

Jednocześnie trzeba pamiętać, że gdy - tak jak w niniejszej sprawie - obie instytucje państw członkowskich dojdą do wspólnego porozumienia, to ma ono decydujące znaczenie dla ustalenia ustawodawstwa właściwego, gdyż przepisy art. 13 ust. 2 i 3 rozporządzenia podstawowego mają na celu wyeliminowanie podwójnego (lub wielokrotnego) ubezpieczenia w różnych państwach członkowskich (ewentualnie uniknięcia sytuacji, w której dana osoba nie będzie podlegała żadnemu ustawodawstwu), a nie ustalenie ubezpieczenia korzystnego dla zainteresowanego ze względu na wysokość składek. Konkludując powyższy wywód wskazać należy, że wniosek o ustalenie ustawodawstwa właściwego oznacza poddanie tej kwestii procedurze przewidzianej w art. 16 rozporządzenia wykonawczego, której efektem jest wspólne porozumienie państw członkowskich, zapobiegające podwójnemu

(lub wielokrotnemu) podleganiu ubezpieczeniu społecznemu, albo nieobjęciu ubezpieczeniem w żadnym państwie członkowskim. Natomiast, jeśli intencją zainteresowanego jest uzyskanie potwierdzenia podlegania wskazanemu przez niego ustawodawstwu, to temu służy wniosek o wydanie poświadczenia na formularzu A-1, którego podstawę stanowi art. 19 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego. Wówczas ocena takiego żądania należy do organów i instytucji właściwych tego państwa członkowskiego, którego ustawodawstwo miałyby być zastosowane (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2017r., II UK 248/16). Nie ulega przy tym wątpliwości, iż ubezpieczony nie dysponuje stosownym formularzem A-1 wydanym przez niemiecką instytucję.

W świetle przedstawionych okoliczności, umowy z (...) Sp. z o.o. (na wykonanie których wnioskodawca nie przedstawił żadnych dowodów) nie miały wpływu na ustalenie właściwego ustawodawstwa, z uwagi na równoczesne prowadzenie działalności gospodarczej na terenie Polski i wykonywanie pracy najemnej w Niemczech w latach 2011-2013, rozstrzygniętego prawomocnymi decyzjami z października 2014r.

Reasumując, Sąd drugiej instancji uznał, że apelacja jest bezzasadna i na mocy art. 385 k.p.c. orzekł o jej oddaleniu.

/-/SSA J.Pietrzak /-/SSA M.Procek /-/SSA T.Szweda
Sędzia Przewodniczący Sędzia

JR